Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

PRODUKTION F. HENDRIKSEN'S EFTF.

DANSKE PROSPEKTER

CHRISTOPH MARSELIS

DANSKE PROSPEKTER

VORSTELLUNG DER REMARQABELSTEN PROSPECTEN IN DENEMARKEN
ABGEZEICHNET ANNO 1718 DURCH C. MARSELIUS
KÖNIGLICHER ARCHITECT

KOBBERSTIK AF JOHANN AUGUST CORVINUS UDGIVET I AUGSBURG AF JEREMIAS WOLFF

MED KEJSERLIGT PRIVILEGIUM

GENUDGIVET FOR KØBENHAVNS TØMRERLAUG
AF HARALD LANGBERG

KØBENHAVN 1965

GENUDGIVET I A4 FORMAT 1995

I ANLEDNING AF

450-AARSDAGEN FOR STIFTELSEN AF

KØBENHAVNS TØMRERLAUG

5. DECEMBER 1515

BLEV KOBBERSTIKKENE GENUDGIVET

1965 I FULD STØRRELSE (45 x 33 CM)

*

DEN HER FORELIGGENDE UDGAVE ER - MED UÆNDRET INDLEDENDE TEKST -

NEDSAT TIL A4-FORMAT

OG MED STØTTE AF KØBENHAVNS TØMRERLAUG

GENUDGIVET 1995

*

COPYRIGHT 1965 BY HARALD LANGBERG

COPENHAGEN

*

LANGBERGS FORLAG GRAABRØDERTORV 3

1154 KØBENHAVN K

ISBN 87 88884 07 4

Det attende aarhundrede har efterladt sig en rig billedskat til oplysning om datidens Danmark. Prospekter - hvad enten de var tegnede, malede eller trykte - opnaaede en hidtil ukendt yndest, og der var tilstrækkeligt med kunstnere til opgavernes løsning. Men det var rigtignok ikke de store mestre, der ydede mest. Hvor der blev tale om lange serier af prospekter, kunne det stundom knibe med kvaliteten, og ikke sjældent staar man over for saa omtrentlige arbejder, at man maa være varsom med at tillægge dem væsentlig dokumentarisk værdi i topografisk og historisk henseende. Heldigt er det da, at den første serie prospekter fra datiden skyldes en habil tegner, arkitekten Christoph Marselis, som var knyttet til det kongelige bygningsvæsen og følgelig havde mere end almindeligt begreb om de bygninger, der dominerer hans billedserie. Lang er denne serie ikke. Der er kun tale om seks prospekter, men det er til gengæld de mest bemærkelsesværdige - remarkable - i det Danmark, vi præsenteres for, - i alle tilfælde blev de offentliggjort som de mest remarkable, og deri var der nok megen sandhed, for saa vidt som kongelighed og arkitektur dengang var noget, man interesserede sig levende for, og de seks prospekter netop viser saadanne steder, hvor kongemagten med arkitekturens hjælp manifesterede sig stærkest.

Ingen by i Danmark prangede med saa mange offentlige bygninger, taarne og spir som den kongelige residensstad *København*. Den har gjort et mageløst indtryk paa de tilrejsende, og det er selvfølgeligt, at den atter og atter blev gengivet i prospekter, som den viste sig fra de forskellige verdenshjørner. Men det var ved Frederik den Fjerdes tronbestigelse i 1699 en gammeldags by med en bebyggelse, som i vid udstrækning stammede fra middelalderen. Dette gjaldt ogsaa det kongelige slot, som var blevet til igennem aarhundreder. Frederik den Fjerde forsøgte i flere omgange at modernisere dette forbyggede slot, men noget heldigt resultat naaede han aldrig, og sønnen Christian den Sjette lod efter faderens død det hele rydde af vejen for i stedet at rejse det første Christiansborg.

Men der laa andre kongelige bygninger ved *Slotspladsen* i København. Fra gammel tid havde der fra slottet været en løngang over til Proviantgaardens gavl, og denne løngang lod Frederik den Fjerde i 1703 ombygge til et prægtigt galleri. Gennem dette kunne han gaa fra sin officielle bolig over til Kunstkammer- og biblioteksbygningen, som nu rummer rigsarkivet. Han kunne ogsaa uset komme til den ny regeringsbygning »kancelliet«, der opførtes 1715-21, og endelig havde han diskret adgang - gennem proviantgaarden - til et »fyrsteligt hus« som i virkeligheden var en fornem købmandsgaard (»den Stormske gaard«), der var gjort fyrstelig derved, at kongen, som tidligere havde benyttet stedet som logement for sin elskerinde frøken Schindel, skænkede det til »fyrstinden af Slesvig«, Anna Sophie Reventlow, som han havde bortført fra Clausholm i 1712, ægtet til venstre haand og samtidig ophøjet til fyrstinde.

Et prospekt af Slotspladsen i København var nok værd at studere i 1718.

Men en plads af større majestæt var dog *Kongens Nytorv*, der dengang som nu domineredes af Charlottenborg, hvor kongens moder, enkedronning Charlotte Amalie, havde boet indtil 1714, og hvor hans søskende, prins Carl og prinsesse Sophie Hedvig, siden residerede. Fra vinduerne kunne de beundre faderens rytterstatue, den første i sin

art i Norden. Og der var mere familie paa torvet. Med Sophie Amalie Moth havde Christian den Femte faaet sønnen Christian Gyldenløve, som 1701 blev gift med Dorte Krag. Tre aar efter døde han, og »hendes høje naade« sad derefter enke med to børn i Juels palæ bag »hesten«. Hun giftede sig igen 1715.

Skulle den fremmede se en nyere bygning af betydning, maatte han uden for stadens volde. Paa *Frederiksberg* hævede et moderne kongeslot sig over en storslaaet terrassehave. Frederik den Fjerde havde her skabt et lyst og festligt landslot, som afspejlede hans interesse og begejstring for Italien. Paa Frederiksberg holdt han og Anna Sophie helst til, men det hundrede aar ældre *Frederiksborg* hævdede sig dog fortsat som det betydeligste slot i landet. I aarene før Fredensborg blev bygget, kom Frederik den Fjerde ofte paa Frederiksborg, og efter prospektet fra 1718 at dømme har han taget en erindring fra Italien med sig til sit nordsjællandske slot. Uagtet han under den store Italiensrejse 1708-09 var blevet rigt begavet overalt, hvor han viste sig, havde han ikke undladt ogsaa selv at forsyne sig med souvenirs, og vi har hans egne ord for, at han i Venezia blandt andet købte en komplet gondol (»eine gantze Gondole«). Det er rimeligvis den, vi ser paa slotssøen.

Det lidt ældre Kronborg kunne vel ogsaa benyttes af kongen men stod dog først og fremmest som tegnet paa hans herredømme over *Øresund*. Forbipasserende skibe maatte salutere og betale told. Kronborgs kanoner spillede en dobbelt rolle. De kunne salutere - men ogsaa skyde med skarpt. At kongens skibe holdt sørøvere borte fra danske farvande, var en smuk motivering for sundtoldens opkrævning, men ikke desto mindre skulle netop i 1718 en fribytter, englænderen John Norcross, som var traadt i svensk tjeneste som kaperkaptajn, vise sig dristig nok til at lægge ind ved Charlottenlund - dengang »Gyldenlund« - hvor det var planen at bortsnappe kongen eller i det mindste kronprinsen, der ofte med beskedent følge tog ud til kysten her. Anslaget mislykkedes. Selvfølgelig mistænkte man ved hoffet Carl den Tolvte for personlig at staa bag planen. Landet laa i krig med Sverrig. Danmark var dengang haardt trængt, men den 11. december 1718 faldt Carl den Tolvte foran Frederikssten fæstning, og Frederik den Fjerde kunne aande lettet op. Som man vil forstaa, var Øresund krigsskueplads i 1718. Kronborg indtog en vigtig position, og naar skud løsnedes fra fæstningens kanoner kunne der være alvorlig fare paa færde.

Da krigen endelig var slut, kom der god gang i Frederik den Fjerdes byggevirksomhed. Saalænge krigskassen sugede statens midler til sig, var der ikke meget at gøre for det kongelige bygningsvæsen, og Christoph Marselis havde kunnet give sig tid til at tegne sine prospekter.

Christoph eller Christopher Marselis - paa latin Marselius - var gaaet i generalbygmester Wilhelm Fr. von Platens tjeneste som kongelig arkitekt i 1703 og nævnes et par aar senere som »generalbygmesterfuldmægtig«. Sin gage fik han suppleret ved at projektere moderne huse for private, men det blev der sat en stopper for i 1706. Ingen kan sige, hvor stor hans indflydelse som arkitekt har været paa det kongelige byggeri, men vi tør formode, at han har været indblandet i det meste af, hvad von Platen beskæftigede sig med som generalbygmester, og det vil stort set sige det hele civile kongelige byggeri i tiden indtil 1716, da von Platen afløstes af Johan Conrad Ernst, som Marselis ligeledes var underordnet.

I prospekterne er der reflekser af tegnerens engagement som embedsarkitekt. Naar man i det store vue af København set fra nord faar angivet, at to - i helheden relativt beskedne - bygninger er Operahuset og Garnisonskirken, kan man ikke undlade at tænke paa, hvorledes den første bygning netop stod under færdiggørelse, da Marselis traadte i von Platens tjeneste, medens den anden blev opført umiddelbart derefter, og helt klart er det, at tegningen af Slotspladsen afspejler forhold, som ingen almindelig prospekttegner havde føling med. Den nye Kancelliebygning var ganske enkelt ikke færdig i 1718, men den er indtegnet, som man endnu i begyndelsen af aaret kunne tro, den skulle komme til at se ud. I stedet for en ligesidet »trekantfronton« med guirlander fik bygningen imidlertid den endnu eksisterende store halvrunde, reliefprydede gavl over midtpartiet. Da trekantgavlen, som vises af Marselis, har umiskendelige mindelser om en gavl, vi ved, han har tegnet til en gaard i Bredgade, kan man tillade sig at gætte paa, at han selv som generalbygmesterens medarbejder har leveret tegning til frontonen. Ogsaa ved tegnearbejdet paa slottets »nye fløj«, der blev til ved en ombygning omkring 1713, kan man tænke sig, at han har medvirket. Hvad bygningerne paa de øvrige prospekter angaar, har navnlig Frederiksberg Slot interesse i denne forbindelse. Det blev i aarene 1707-09 udvidet og ombygget til den skikkelse, det har paa prospektet, og det er utænkeligt, at Marselis ikke skulle have haft en hel del med sagen at gøre. Vi staar med andre ord her over for et prospekt tegnet af en mand, som besad førstehaandskendskab til det største af Frederik den Fjerdes byggeforetagender fra aarene, før Fredensborg blev paabegyndt.

Prospekterne blev stukket i kobber af *Johan August Corvinus*, der virkede i Augsburg og havde speciale i prospekter af denne art. En af tidens største kobberstikforlæggere *Jeremias Wolff* staar anført som udgiver i hvert blads højre hjørne. Han døde 1724, og serien har vel da været udsendt, men helt sikkert er det ikke, idet Wolffs svigersøn Johann Balthasar Probst videreførte forlaget. Med Wolffs navn som udgiver findes et stort stik, der viser København fra vest. Marselis har sandsynligvis givet tegning dertil, men dette prospekt hørte ikke til serien, som her genudgives.

Augsburg var det gamle romerske »Augusta Vindelicorum«, og dette navn er paa stikkene - i forskellige forkortninger - anført som udgiversted. Da byen i det 18. aarhundrede var »fri rigsstad« og saaledes ingen landsherre havde, men stod direkte under den tysk-romerske kejsers myndighed, udsendtes prospekterne med kejserligt privilegium (Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis). Kejser over »det hellige romerske Rige tysk Nation« var dengang habsburgeren Carl den Sjette, Marie Theresias far.

Ikke faa eksemplarer af værket maa være kommet til Danmark, men i dag er det sjældent at se fuldstændige eksemplarer. Næsten alle er splittede, hvad der ikke kan undre. De enkelte blade har fristet til indramning. Prospekterne blev siden kopieret og - med mindre ændringer - brugt som forlæg for nye stik. Paa den maade gled de ind i større europæiske billedserier. En væsentlig betydning fik de i Danmark som mønstre for den næste generations topografiske prospekter. I Lauritz de Thurahs Den danske Vitruvius (1746-49) og i J.J. Bruuns Novus Atlas Daniæ (1761-64) fortsattes den linie, Marselis havde lagt ud. De smukke prospekter fra 1718 er saaledes ogsaa af den grund »remarkable«.

HARALD LANGBERG

KØBENHAVN

Den kongelige residensstad, hvor Frederik den Fjerde (1699-1730) regerede, er set fra nord med Øresund yderst til venstre. Bag fæstningsværkerne skimtes den almindelige borgerlige bebyggelse, hvorover kirker og slotte rejser sig med de mange spir, der var byens stolthed. Højest var Vor Frue Kirkes spir, som var afbundet 1514 og indviet 1515.

A: Kastellet. – B: Den aftaklede flaade. – C: Operahuset (nu landsretsbygning). – D: Garnisons kirke. – E: Rosenborg. – F: Sankt Nicolai kirke. – G: Det kongelige residensslot. – H: Trinitatis kirke. – I: Helligaandskirken. – K: Vor Frue Kirke. – L: Den tyske S. Petri kirke.

SLOTSPLADSEN

»Der Schloss Platz«

Slotspladsen i København er set fra nordøst. Det gamle slot, som netop var blevet forbedret med et par nye fløje, er vist til højre, Børsen til venstre. Midt i billedet ses den nye Kancellibygning, der er gengivet med en trekantet fronton. Huset, der stod under opførelse i 1718, skulle komme til at se anderledes ud. Den 14. februar 1718 sluttedes der kontrakt med billedhuggeren J. C. Sturmberg om den endnu eksisterende halvrunde fronton. Til venstre for kancellibygningen ligger et fyrsteligt hus, hvori kongen havde indlogeret Anna Sophie Reventlow, som han i 1712 havde ægtet til venstre haand og ophøjet til fyrstinde af Slesvig.

A: Det kongelige residensslot. – B: Indgangen. – C: Børsen. – D: Det nye Kancelli (»Den røde bygning«). – E: Holmens Bro. – F: Kunstkammer- og biblioteksbygningen (nu Rigsarkiv). – G: Et fyrsteligt hus (Anna Sophie Reventlows bolig). – H: Den nye bygning.

KONGENS NYTORV

»Der neue Königs Markt«

Kongens Nytorv i København var byens mest moderne plads. Den domineredes af Charlottenborg, opført 1672-83. Her boede kongens moder indtil 1714, hvorefter hans søskende tog stedet i besiddelse. Rytterstatuen af Christian den Femte – kongens fader – var rejst 1688. Nyhavn var anlagt 1671.

COPENHAGEN

The seat of the reigning monarch, King Frederik IV (1699-1730), is seen from the north, with the Sound to the far left. Behind the fortifications is a glimpse of ordinary domestic buildings above which the churches and castles rise with their many spires, the pride of the city.

A: The Citadel. – B: The dismantled fleet. – C: The Opera House (now High Court Building). – D: The Garrison Church. – E: Rosenborg Castle. – F: St. Nicolai Church. – G: The Royal Palace. – H: Trinitatis Church. – I: The Church of the Holy Ghost. – K: The Church of Our Lady. – L: The German St. Petri Church.

ROYAL PALACE SQUARE

»Der Schloss Platz«

The square in front of the palace in Copenhagen is seen from the north-east. The old palace which had recently been improved by the addition of two new wings, is shown on the right, the Stock Exchange to the left. At the centre of the picture is the new Chancellery, shown with a triangular fronton. In reality the building was given a semicircular fronton, but is was not completed in 1718. To the left of the Chancellery is a princely residence, in which the King installed Anna Sophie Reventlow, whom he married morganatically in 1712 and to whom he gave the title Princess of Schleswig.

A: The Royal Palace. – B: The entrance. – C: The Stock Exchange. – D: The new Chancellery (»The Red Building«). – E: Holmen's Bridge. – F: The Royal Curio Cabinet and Library. – G: A princely residence (Anna Sophie Reventlow's house). – H: The new building.

THE KING'S NEW SQUARE

»Der neue Königs Markt«

The King's New Square in Copenhagen was the most modern square in the city. It was dominated by Charlottenborg, built during the period 1672-83. The Queen Mother lived here until 1714, after which the brother and sister of the King moved in. The equestrian statue of Christian V – the King's father – was erected in 1688.

COPENHAGUE

Vue nord de la capitale royale sous le règne de Frédéric IV (1699-1730) – à l'extrême gauche le Sund.
Derrière les fortifications on distingue l'agglomération urbaine bourgeoise, que dominent églises et châteaux dont les nombreuses flèches faisaient l'orgueil de la ville.

A: La Citadelle. – B: La flotte dégréée. – C: L'Opéra (maintenant siège de la Cour d'Appel). – D: L'Eglise de la Garnison. – E: Le château de Rosenborg. – F: L'Eglise Saint-Nicolas. – G: Le château royal. – H: L'Eglise de la Trinité. – I: L'Eglise du Saint-Esprit. – K: L'Eglise Notre-Dame. – L: L'Eglise allemande de Saint-Pierre.

LA PLACE DU CHÂTEAU

»Der Schloss Platz«

Vue nord-est de la place du château de Copenhague. L'ancien château qui venait d'être agrémenté de deux nouvelles ailes se voit à droite, la Bourse à gauche. Au centre de l'image on voit la nouvelle Chancellerie, représentée avec un fronton triangulaire. Le bâtiment qui n'était pas terminé en 1718 eut en réalité un fronton demi-circulaire. A gauche de la Chancellerie se trouve un hôtel particulier, où le Roi avait installé Anna Sophie Reventlow, qu'il avait épousée morganatiquement en 1712 et élevée au rang de princesse de Slesvig.

A: Le château royal. – B: Entrée. – C: La Bourse. – D: La nouvelle Chancellerie («Le bâtiment rouge»). – E: Le Pont du Holm (Holmens bro). – F: Cabinet d'objets d'art et la Bibliothéque (maintenant Archives Nationales). – G: Un hôtel particulier (Demeure d'Anna Sophie Reventlow). – H: Le nouveau bâtiment.

LA NOUVELLE PLACE DU ROI

»Der neue Königs Markt«

Kongens Nytorv était la place la plus moderne de Copenhague. Elle est dominée par Charlottenborg, construit en 1672-83. La mère du Roi y demeura jusqu'en 1714, après quoi il fut occupé par le frère et la soeur du Roi. La statue équestre représente Christian Cinq – père du Roi – et date de 1688.

A: Charlottenborg. – B: Nyhavn. – C: Christian den Femtes rytterstatue. – D: Gjethuset (kanon- og klokkestøberi). – E: Holmen (Gammelholm). – F: Kommandantens bolig (General Gregers Juels palæ). – G: Den daglige vagtparade. – H: Hendes høje Naades palæ (Dorte Krags palæ).

FREDERIKSBERG

Paa Frederiksberg bakke vest for København havde Frederik den Fjerde bygget et moderne, italienskpræget landslot og anlagt en storslaaet terrassehave. Frederiksberg var i 1718 Danmarks nyeste slotsanlæg.

A: Det kongelige slot. – B: Stalde og vognhuse. – C: Pavillonen midt i haven. – D: Den lille dyrehave. – E: Kaskader og fontæner. – F: Opkørselsveje.

FREDERIKSBORG

Frederiksborg slot (1602-23) i Nordsjælland var Danmarks største kongelige residens. Her kom Frederik den Fjerde ofte. Gondolen i slotssøen er rimeligvis en, vi ved kongen i 1709 købte under et besøg i Venezia.

A: Det kongelige slot. – B: Kancelliet. – C: »Sparepenge«. – D: Badstuen i skoven. – E: Stalde. – F: Den lille have paa ravelinen. – G: Køkkenhaven. – H: Landsbyen (Hillerød).

ØRESUND
»Der Öre Sund«

Øresund var et vigtigt farvand for den internationale skibsfart, og Helsingør med Kronborg, der i hovedsagen stammer fra slutningen af det 16. aarhundrede, var kendte vidt omkring. I 1718 var Øresund krigsskueplads, idet Danmark laa i krig med Sverrig (Den store nordiske krig).

A: Kronborg Slot. – B: Skaane. – C: Helsingborg. – D: Byen Helsingør. – E: Den danske kirke (Sankt Olai kirke). – F: Den tyske kirke (Sankt Marie kirke). – G: Den kongelige have med lysthus (nu Marienlyst slot). – H: Den snævre passage.

A: Charlottenborg. – B: Nyhavn (The New Harbour). – C: The equestrian statue of Christian V. – D: Gjethuset (The cannon and bell foundry). – E: Holmen (The old Royal Dockyard). – F: The Commandant's residence (General Gregers Juel's palace). – G: The daily changing of the guard. – H: The Palace of Her Grace (Dorte Krag's palace).

FREDERIKSBERG

On Frederiksberg Hill, west of Copenhagen, Frederik IV built a modern country residence in the Italian style, and laid out a magnificent terraced garden. In 1718 Frederiksberg was the newest castle in Denmark.

A: The Royal Castle. – B: The stables and coach houses. – C: The pavilion in the middle of the garden. – D: The little menagerie. – E: Cascades and fountains. – F. The drives.

FREDERIKSBORG

Frederiksborg Castle (1602-23) in North Zealand was the largest royal residence in Denmark. Frederik IV came here often. The gondola in the lake is presumably the one which the king is known to have bought during a visit to Venice in 1709.

A: The Royal Castle. – B: The Chancellery. – C: »Sparepenge«. - D: The Bath-house in the woods. – E: Stables. – F: The little garden at the ravelin. – G: The vegetable garden. – H: The village (Hillerød).

THE SOUND
»Der Öre Sund«

The Sound was an important international shipping route, and Elsinore with Kronborg Castle (most of which dates from the end of the 16th century) was renowned. In 1718 the Sound was the scene of battles, for Denmark was at war with Sweden – the Great Nordic War.

A: Kronborg Castle. – B: Scania. – C: Helsingborg. – D: The town of Elsinore. – E: The Danish Church (St. Olai Church) – F: The German Church (St. Mary's Church). – G: The royal garden with summerhouse (now Marienlyst Palace). – H: The narrow passage.

A: Charlottenborg. – B: Nyhavn. – C: Statue équestre de Christian Cinq. – D: Gjethuset (fonderie de canons et de cloches). – E: Holmen (Gammelholm, le chantier de la marine). – F: Demeure du commandant de la place (Palais du général Gregers Juel). – G: Relève quotidienne de la garde. – H: Palais de Sa Grâce (Palais de Dorte Krag).

FREDERIKSBERG

Sur la colline de Frederiksberg, à l'ouest de Copenhague, Frédéric IV avait fait bâtir un château de campagne moderne dans le goût italien, et planter un imposant jardin en terrasse. Frederiksberg était en 1718 le château le plus moderne de Danemark.

A: Le château royal. – B: Ecuries et remises. – C: Le pavillon au centre du parc. – D: Le petit parc aux daims. – E: Cascades et fontaines. – F: Allées.

FREDERIKSBORG

Le château de Frederiksborg (1602-23), au nord de la Seeland, était la résidence royale la plus grande de Danemark. Frederic IV y venait souvent. La gondole sur le lac du chateau est probablement celle que nous savons avoir été achetée par le roi en 1709, lors d'une visite à Venise.

A: Le château royal. – B: La Chancellerie. – C: »Sparepenge«. – D: Salle de Bains dans la forêt. – E: Ecuries. – F: Le petit parc sur le ravelin. – G: Le jardin potager. – H: Le village (Hillerød).

LE SUND
»Der Öre Sund«

Les eaux du Sund jouaient un rôle très important dans la navigation internationale, et Elseneur avec le château de Kronborg qui date en majeure partie de la fin du 16e siecle, étaient connus loin à la ronde. Le Sund fut en 1718 le théâtre d'opérations militaires, le Danemark étant en guerre contre la Suède (La grande guerre nordique).

A: Le château de Kronborg. – B: Skaane. – C: Helsingborg. – D: La ville d'Elseneur. – E: L'Eglise danoise (l'église de Saint-Olai). – F: L'Eglise allemande. – G: Le parc royal (maintenant château de Marienlyst). – H: Le passage étroit.

DIE REMARQABELSTEN PROSPECTEN IN DENEMARKEN

1718

Christoph Marselis wirkte am Anfang des 18. Jahrhunderts als Architekt in Kopenhagen, wo er Entwürfe für Bürgerhäuser zeichnete. Von 1703 bis 1719 war er königlicher Architekt in den Diensten des Königs Frederik IV. Das königliche Bauwesen wurde bis 1716 vom Generalbaumeister W. Fr. v. Platen geleitet, dem Marselis zur Seite stand, ohne dass es genau anzugeben ist, wie grossen Einfluss die Mitarbeiter auf die Bautätigkeit ausübten. 1718 zeichnete er sechs Prospekte, die von *Johann August Corvinus* gestochen wurden; letzerer wirkte in Augsburg, wo die Prospekte von *Jeremias Wolff* unter dem Titel »Vorstellung der remarqabelsten Prospecten in Denemarken« herausgegeben wurden.

Königliche Bauwerke in und um der Hauptstadt nehmen zentrale Plätze in den Prospekten ein. Vom Schlosse in Kopenhagen abgesehen existieren diese Bauten noch heute, aber ihre Umgebungen sind wesentlich verändert. Im Ganzen gibt die Bilderreihe einen guten Eindruck davon, was Fremden bei einem Besuch in Dänemark in die Augen fallen musste, als die Prospekte gezeichnet wurden.

THE MOST REMARKABLE VIEWS IN DENMARK

1718

Christoph Marselis worked as an architect in Copenhagen at the beginning of the 18th century. He designed a number of private houses and served King Frederik IV as Crown Architect from 1703 until 1719. The building activities of the Crown were until 1716 under the leadership of the architect W. Fr. v. Platen, whom Marselis assisted, although it is difficult to judge exactly how great was the personal influence of those employed. In 1718 Marselis drew six views which were engraved by *Johann August Corvinus* in Augsburg, where the views were published by *Jeremias Wolff* under the title »Vorstellung der remarqabelsten Prospecten in Denemarken«.

The royal buildings in and around the capital feature prominently in the views. With the exception of the palace in Copenhagen, these buildings all still exist, but their surroundings have changed considerably. As a whole the series gives a good idea of what travellers from abroad would pay special attention to in the Kingdom of Denmark at that period.

LES VUES LES PLUS REMARQUABLES AU DANEMARK

1718

Christoph Marselis était au début du 18éme siècle architecte à Copenhague, où il fit les plans de plusieurs maisons bourgeoises, et fut au service de Frédéric IV comme architecte royal de 1703 à 1719. Le service royal d'architecture fut jusqu'en 1716 dirigé par W. Fr. v. Platen, architecte général, que Marselis a secondé, sans qu'il soit possible de déterminer de façon précise l'importance de l'influence des collaborateurs sur la construction. Il dessina en 1718 six vues qui furent gravées par *Johann August Corvinus,* qui exerçait à Augsbourg, où les vues furent publiées par *Jeremias Wolff* sous le titre de «Vorstellung der remarqabelsten Prospecten in Denemarken».

Les bâtiments royaux de la capitale et de ses environs tiennent une place centrale dans les vues. A l'exception du château de Copenhague, ces bâtiments existent encore, mais leurs alentours ont changé de facon considérable. Cette série d'images donne, dans l'ensemble, une bonne idée de ce que les étrangers devaient remarquer au cours d'une visite du Danemark, à l'époque où les vues ont été dessinées.

Cum Priv: Sac: Cæs: May:

Jeremias Wolff excudit Aug: Vind:

A. das Castel. B. die Abgetakelte Flote. C. das Opera=haus. D. die Gvarnisons kirche. E. das Schloss auff der Rosenburg. F. St. Nicolai Kirche. G. die Königl: Residenz. H. die Trin^tis Kirche. I. die H: Geists Kirche. K. die L. Frauen Kirche. L. die Teutshe Kirche.

C. Marselius Archit: del. C. P. S. C. M. Joh: Aug: Corvinus scul: I. Wolff excudit A. V

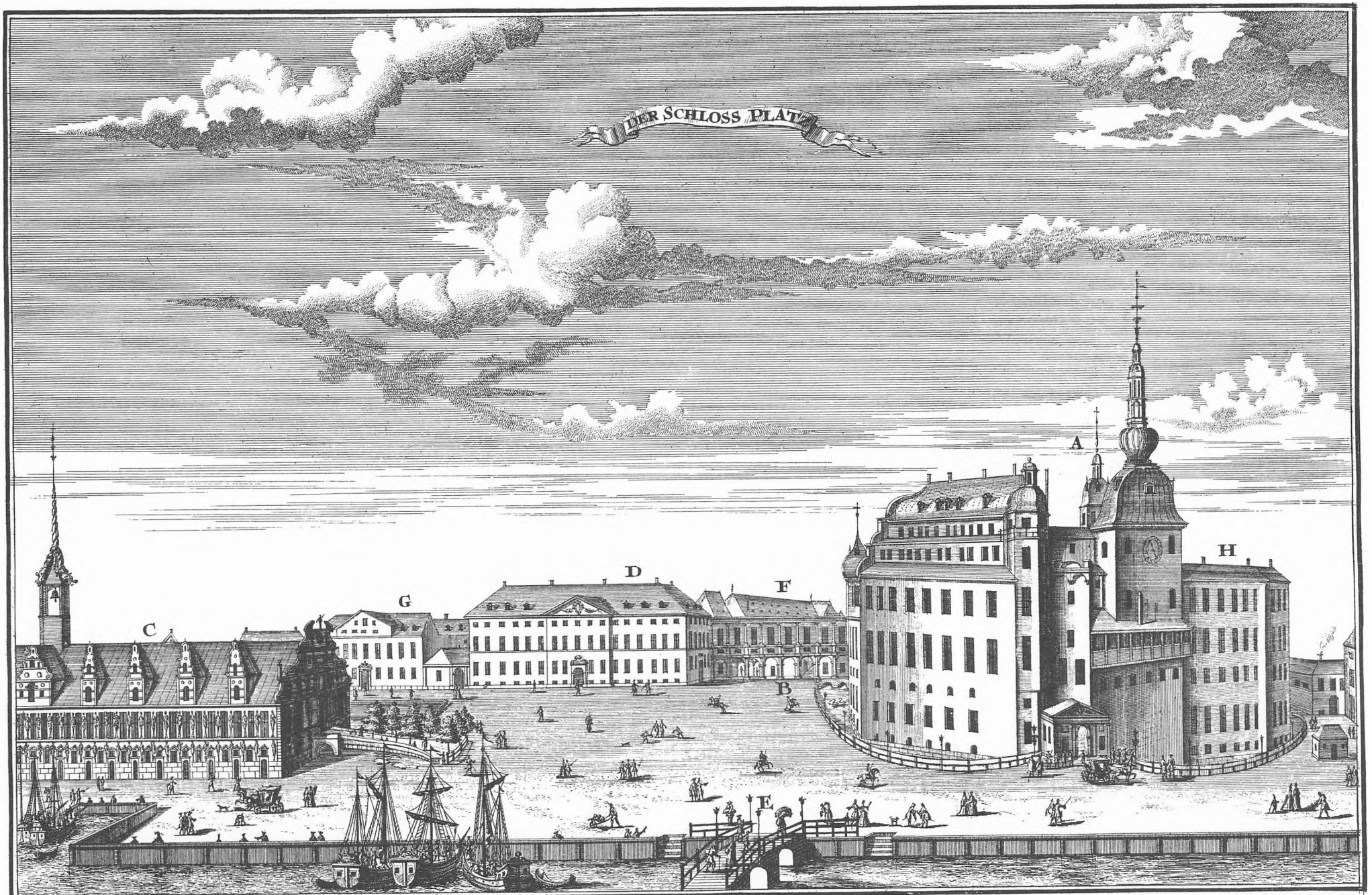

A. Die Königl: Residentz. B. der Eingang. C. die Börse. D. die Neue Cantzeley. E. die Holms-Brücke. F. die Kunst Camer und Biblioteque. G. ein Fürstlich=haus.
H. das Neue gebäude.

C. Marselius Archit: delin: C. P. S. C: M: I. A: Corvinus sculpsit. Ter: Wolff excudit Aug. Vindel:

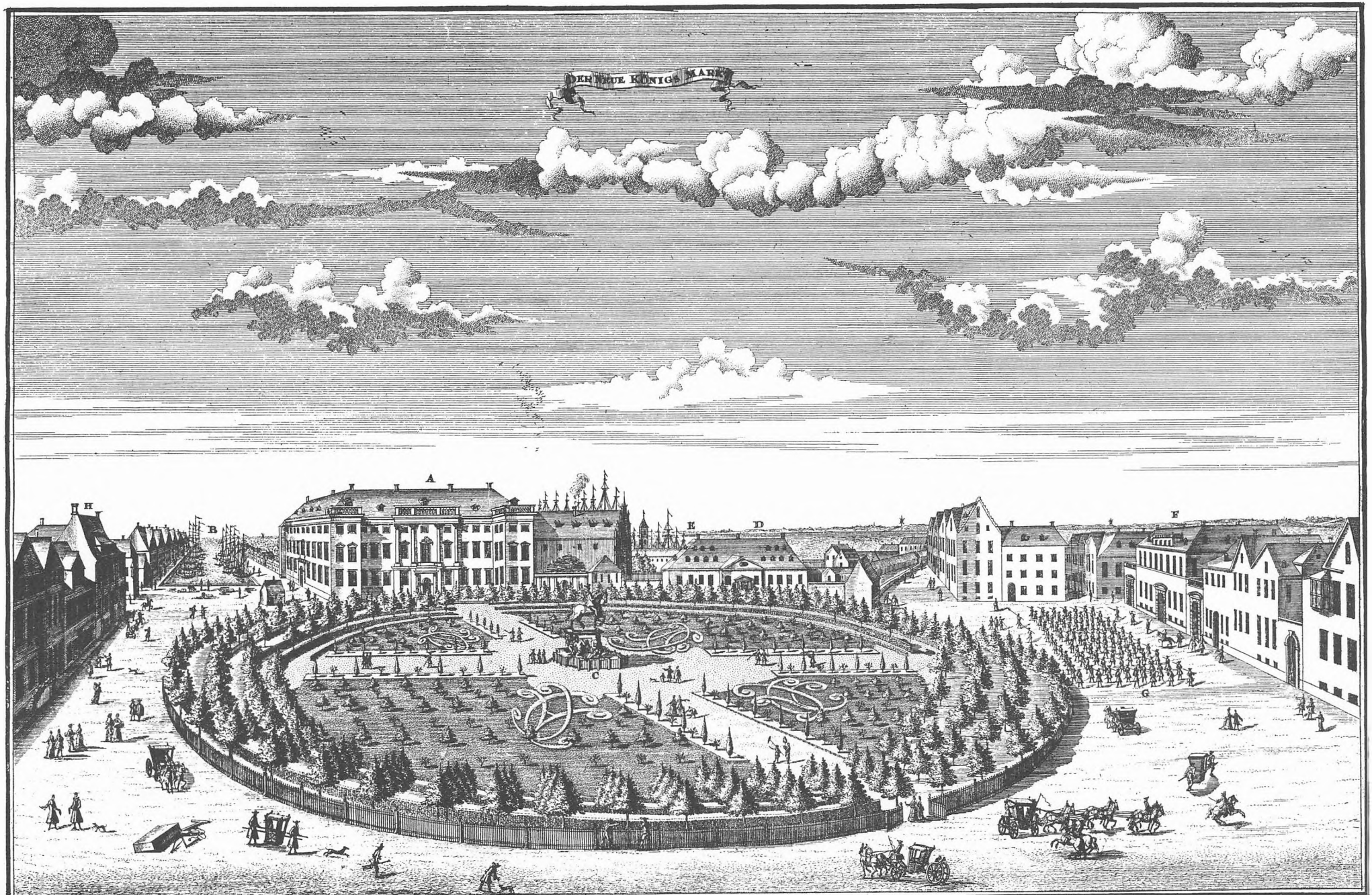

A. Charlottenburg. B. der Neue Haffen. C. Christiani 5ti. Statua Equestris. D. daß Gieß Hauß. E. der Holm. F. deß Commandanten Wohnung. G. die. Tägliche Parade der Wache. H. Ihro Hohen Gnaden Palais.

C. Marselius Archit: del: C. Pr: S. C. M. I. A. Corvinus sculp: S. Wolff excudit Aug: Vind:

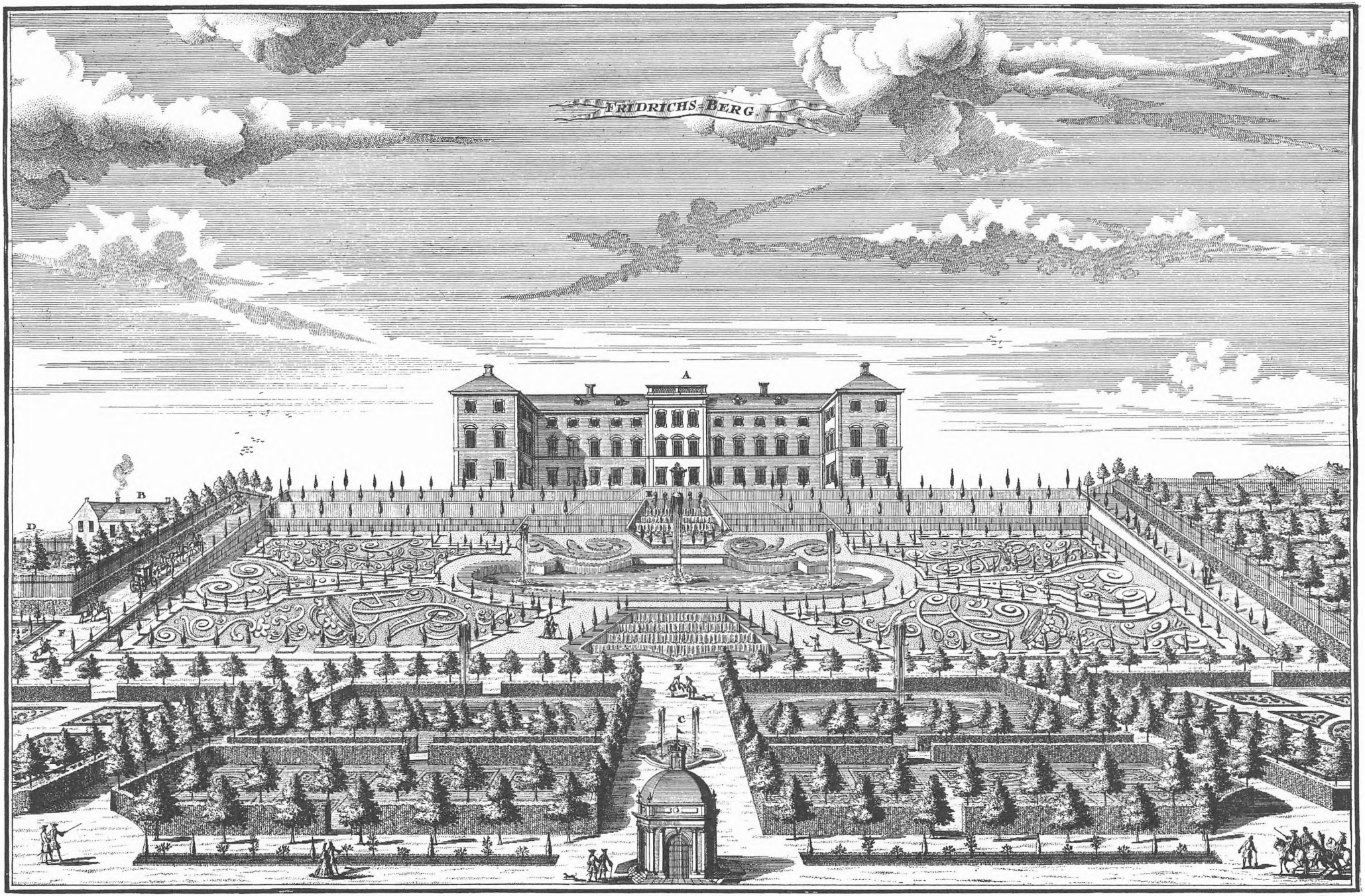

A. Daß Königl: Schloß. B. die Stallungen und Wagenhaüsser. C. der pavilio mitten im garthen. D. der kleine Thiergarten. E. Cascaden und Fontainen. F. 2. Wege den Berg auff zu fahren.

C. Marsolius Archet: del: Cum Privil: Suc: Cæsar: Majt: Joh: Aug: Corvinus Sculp: Jer: Wolff excud: A: V:

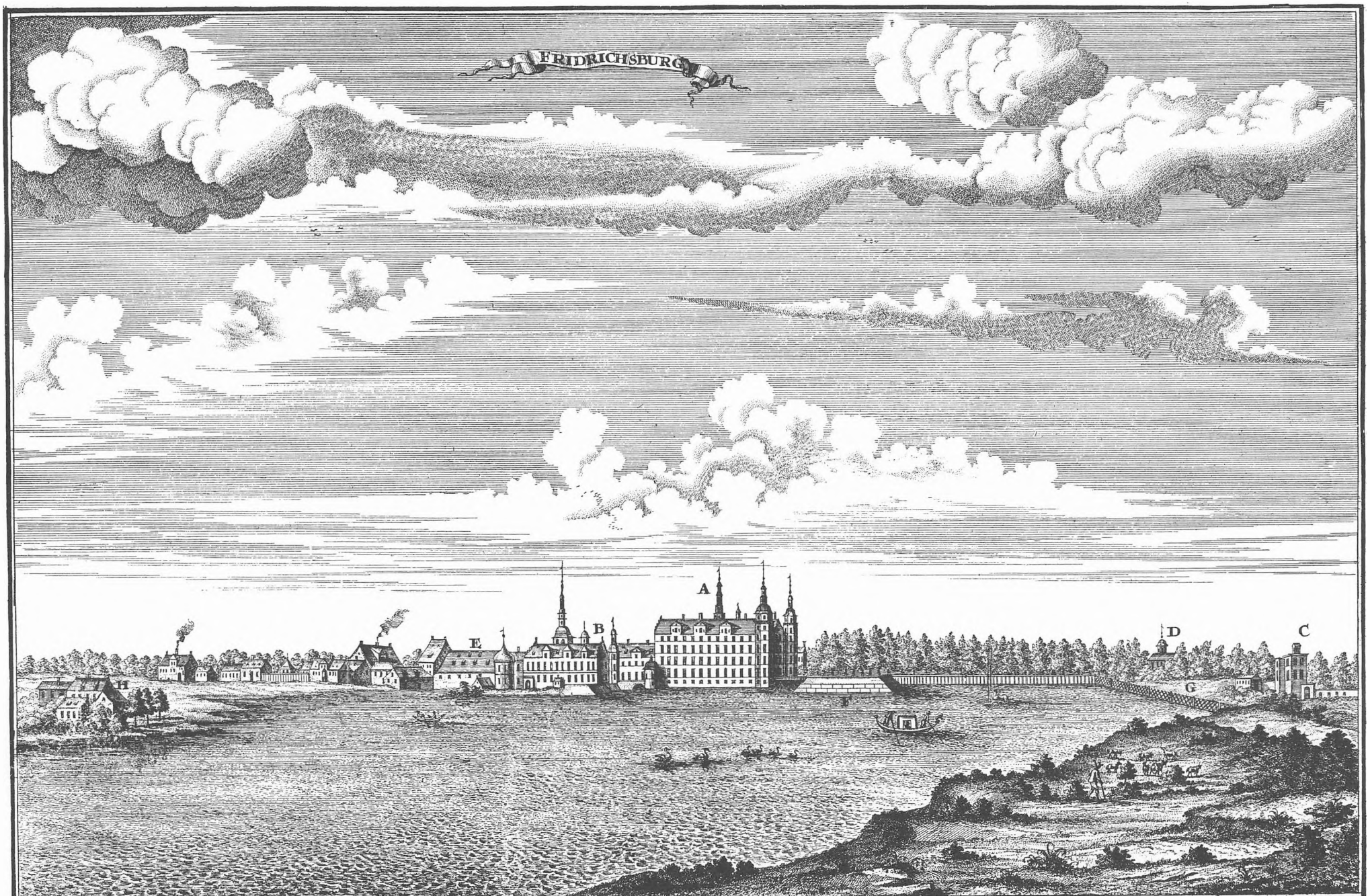

A. Daß Königliche Schloß. B. die Cantzeley. C. der Spahrpenning. D. die Badstube im Walde. E. Stallungen. F. der kleine Garthen auff den Ravelin. G. der Küchengarthen. H. daß Dorff.

C. Marselius Archit: delineavit. Cum Priv: S: C: M:. Johann August Corvinus sculp:. Ier: Wolff excudit A. V:

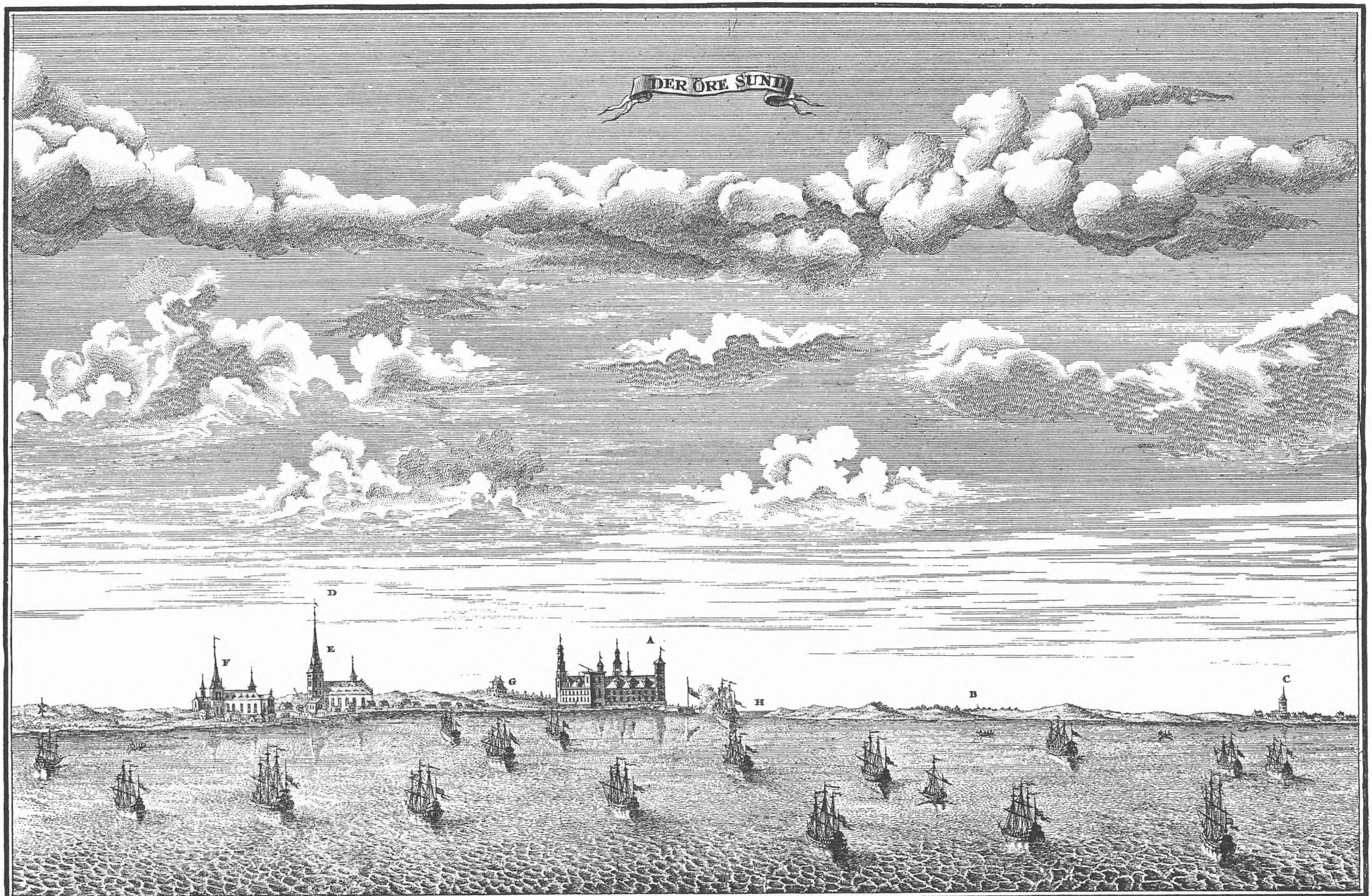

A. das Schloß. Cronenburg. B. das Land Schonen. C. Helsenburg. D. die Stadt Helseneur. E. die Dänsche Kirche. F. die Teutsche Kirche. G. der Königl: Garten und Lust-Hauß. H. die Engepaßage.

C. Marrelius Archit: del: C. P. S. C. M. I. A. Corvinus sculpsit. Ier. Wolff excud. Aug: Vind.

ODENSE CENTRALBIBLIOTEK
HOVEDBIBLIOTEKET
440943675